

การวิเคราะห์การนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปปฏิบัติ:
กรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านยั่งยืนของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
Analysis of the Implementation of Sustainable Development Goals:
A Case Study of the Sustainable Village Project of the Department of
Provincial Administration, Ministry of Interior

สุวิดา นวมเจริญ¹

Suwida Nuamcharoen

ชูเกียรติ มุทธากาญจน์²

Chukiat Muttakan

พงศธร สัจจชลพันธ์³

Pongsatorn Satjacholapund

วิบูลย์ รัตนารณวงศ์³

Wiboon Rattanapornwong

ณัฐกรณ์ หน่อนิล⁴

Natkorn Nonil

¹ ผู้นิพนธ์ประสานงาน, อาจารย์ ดร.; สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Corresponding Author, Lecturer, Dr., School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand, E-mail: suwida.nan@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Lecturer, School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

³ นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

⁴ เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการพิเศษ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

Governing Officer, Senior Professional Level, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior

Received: 4 June 2024, Accepted: 30 June 2024, Published: 30 June 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ในการ 1) ศึกษาสถานการณ์ของการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปปฏิบัติของส่วนราชการในประเทศไทย และศึกษากรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2) วิเคราะห์แนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติของกรณีศึกษา และ 3) เสนอแนะแนวทางพัฒนาและนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ การศึกษานี้นำเสนอบทบาทหน้าที่ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยในการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มาขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านกรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เป็นการศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดของโครงการเปรียบเทียบกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และวิเคราะห์แนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติตามที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ของ วรเดช จันทรรักษ์ เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของโครงการกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ผลการศึกษาพบว่าโครงการหมู่บ้านยั่งยืนเป็นหนึ่งในโครงการสำคัญที่ได้รับการริเริ่มและดำเนินงานโดยกรมการปกครอง มีตัวชี้วัดที่ครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) การนำนโยบายไปปฏิบัติมีระบบวัดผลการปฏิบัติงาน แต่ไม่ได้ระบุระบบการให้คุณให้โทษอย่างชัดเจน ผลการศึกษาแนะแนวทางให้มีมาตรฐานการให้คุณให้โทษที่เป็นรูปธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการนำนโยบายไปปฏิบัติ

คำสำคัญ: การพัฒนาที่ยั่งยืน, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs), กรมการปกครอง, โครงการหมู่บ้านยั่งยืน, การนำนโยบายไปปฏิบัติ

Abstract

This article aims to: 1) study the situation of the implementation of the Sustainable Development Goals (SDGs) in Thailand and examine a case study of the Sustainable Village project by the Department of Provincial Administration, Ministry of Interior; 2) analyze the approach to policy implementation in the case study; and 3) propose present policy recommendations to enhance the effectiveness of policy implementation for successful outcomes. This study presents the role and functions of the Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, in driving the Sustainable Development Goals (SDGs) concretely through the case study of the Sustainable Village project. It involves a comparative study of the project's indicators with the SDGs and an analysis of the policy implementation approach based on the Chantasorn's Rational Model to assess the project alignment with the SDGs. The study found that the Sustainable Village project is one of the key initiatives initiated and implemented by the Department of Provincial Administration. The project has indicators that encompass the Sustainable Development Goals (SDGs). While the policy implementation includes a performance measurement system, it does not clearly specify a system for rewards and penalties. The study recommends establishing concrete standards for rewards and penalties to enhance the effectiveness of policy implementation.

Keywords: Sustainable Development, Sustainable Development Goals (SDGs), Department of Provincial Administration, Sustainable Village Project, Policy Implementation

บทนำ

หากจะการศึกษาเรื่องการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปปฏิบัติแล้วนั้น ผู้อ่านจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับความหมายและที่มาของเป้าหมายดังกล่าว โดยทำความเข้าใจกับคำว่าพัฒนาที่ยั่งยืนเสียก่อน “การพัฒนาที่ยั่งยืน” หรือ ในบางตำราอาจเรียกว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ประกอบด้วยคำสองคำ คือ การพัฒนา ที่มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Development” และ อย่างยั่งยืน ที่มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Sustainable” การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development คือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนปัจจุบัน โดยไม่เบียดบังโอกาสและทรัพยากรของคนรุ่นถัดไป (Brundtland, 1987)

ประเทศไทยเริ่มนำแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้อย่างเป็นทางการในช่วงทศวรรษปี พ.ศ. 2540 โดยมีจุดเปลี่ยนสำคัญดังนี้ ในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลไทยได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลไทยได้ประกาศปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นความสมดุล ความพอประมาณและความยั่งยืน ในปี พ.ศ. 2546 ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป้าหมายการพัฒนาสหัสวรรษ (MDGs) ของสหประชาชาติ ซึ่งมุ่งบรรลุเป้าหมาย 8 ประการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วโลก และในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้เข้าร่วมวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ของสหประชาชาติ ซึ่งมุ่งบรรลุเป้าหมาย 17 ประการเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ

บริบทของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นแผนงานระดับโลกที่กำหนดโดยสหประชาชาติ (UN) มุ่งหวังนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม SDGs ประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลัก แบ่งออกเป็น 169 เป้าหมายย่อย กำหนดระยะเวลาการดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2573 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ถือกำเนิดขึ้นจาก วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งได้รับการอนุมัติจากสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UN General Assembly) เมื่อปี พ.ศ. 2558 วาระนี้มีมุ่งแก้ไขปัญหาท้าทายเร่งด่วนที่โลกเผชิญอยู่ โดยนานาชาติกำลังเผชิญความท้าทายเร่งด่วน อาทิ ปัญหาเรื่องความยากจน ปัญหาด้านความหิวโหย ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำ และความขัดแย้งและความรุนแรง เป็นต้น

วิกฤตโลกกำลังทวีความรุนแรงสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของทุกคนทั่วโลก วิกฤตเหล่านี้กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้คนหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น วิกฤตความยากจนยังคงเป็นปัญหาใหญ่ทั่วโลกยังมี

ประชากรมากกว่า 700 ล้านคนอาศัยอยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจนขั้นรุนแรง (1.90 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน)⁵ ขาดแคลนอาหาร น้ำดื่ม ที่อยู่อาศัย การศึกษาและบริการสาธารณสุข นอกจากนี้ปัญหาความหิวโหยเรื้อรัง⁶ ยังคงเป็นภัยคุกคามร้ายแรง ประชากรมากกว่า 690 ล้านคนเผชิญกับปัญหาขาดแคลนอาหาร ส่งผลต่อสุขภาพ การเจริญเติบโตและการพัฒนาของมนุษย์ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ⁷ ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อม เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรง เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง พายุ ฯลฯ ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจและระบบนิเวศ วิกฤตทางสังคม⁸ อาทิ ความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจนขยายกว้างขึ้น ช่องว่างระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนายิ่งถ่างกว้าง ทรัพยากรและโอกาสกระจายไม่เท่าเทียมและความขัดแย้งและความรุนแรง ยังคงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของโลก สงครามกลางเมือง การก่อการร้ายและความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ สร้างความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สินและความมั่นคง วิกฤตเหล่านี้เป็นสัญญาณเตือนให้ตระหนักว่า ระบบการพัฒนาแบบเดิมกำลังนำไปสู่ทางตัน ถึงเวลาแล้วที่ต้องเปลี่ยนแปลงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งคำนึงถึงมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมไปพร้อมกัน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นการการต่อยอดมาจากเป้าหมายการพัฒนาสหัสวรรษ (MDGs) โดย MDGs ย่อมาจาก Millennium Development Goals หรือ เป้าหมายการพัฒนาสหัสวรรษ เป็นชุดเป้าหมาย 8 ประการ⁹ ที่กำหนดขึ้นโดยสหประชาชาติ (UN) ในปี พ.ศ. 2543 มุ่งเน้นไปที่การพัฒนา

⁵ ศึกษาเพิ่มเติมที่ The World Bank. (n.d.) *Poverty and Inequality*. <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/themes/poverty-and-inequality.html>. Dated 2 June 4, 2024

⁶ ศึกษาเพิ่มเติมที่ World Health Organization. (2022). *The state of food security and nutrition in the world 2022*. <https://www.who.int/publications/m/item/the-state-of-food-security-and-nutrition-in-the-world-2022>

⁷ ศึกษาเพิ่มเติมที่ The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*. <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-i/>

⁸ ศึกษาเพิ่มเติมที่ Chancel, L. (2022). *Global wealth, income and carbon inequality Insights from the World Inequality Report 2022*. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/206293abe6ad06f4dc8c2fb541a3b93b-0330272022/original/Chancel2022WB.pdf>.

⁹ ประชุม Millennium Summit เมื่อ ค.ย. 2543 ได้รับรอง Millennium Declaration ซึ่งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) เป็นวาระการพัฒนาของโลก ประกอบด้วยเป้าหมายหลัก 8 ข้อ ได้แก่ (1) ขจัดความยากจนและความหิวโหย (2) ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา (3) ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและบทบาทสตรี (4) ลดอัตราการตายของเด็ก (5) พัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ (6) ต่อกู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่น ๆ (7) รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (8) ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก ศึกษาเพิ่มเติมที่ กระทรวงการต่างประเทศ. (2565). *เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ*. <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcd6215e39c3060010514?cate=5d5bcb4e15e39c306000684f>.

คุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วโลก ภายในระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2543 - 2555) ผลลัพธ์ที่สำคัญของ MDGs อาทิ

- 1) *ขจัดความยากจนและความหิวโหย*: จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจนระดับนานาชาติ ลดลงครึ่งหนึ่ง
- 2) *ส่งเสริมการศึกษา*: เด็กหญิงและเด็กชายทุกคน สามารถเข้าเรียนประถมศึกษาได้
- 3) *ส่งเสริมสุขภาพที่ดี*: อัตราเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เสียชีวิตจากสาเหตุต่างๆ ลดลงสองในสาม
- 4) *ลดอัตราการตายของเด็ก*: อัตราเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เสียชีวิตจากสาเหตุต่างๆ ลดลงสองในสาม
- 5) *พัฒนาสุขภาพสตรี*: อัตราการเสียชีวิตของมารดา ลดลง
- 6) *ต่อสู้โรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ*: จำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสเอชไอวี/เอดส์ ใหม่ ลดลง
- 7) *สนับสนุนการเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัยและระบบสุขาภิบาล*: ประชากรมีโอกาสเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัย มากขึ้น
- 8) *พัฒนาความร่วมมือเพื่อการพัฒนา*: เพิ่มการช่วยเหลือทางการเงิน จากประเทศพัฒนาแล้ว ไปยังประเทศกำลังพัฒนา

ผลลัพธ์เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญนำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) อย่างต่อเนื่อง SDGs ต่อยอดจากความสำเร็จของ MDGs มุ่งพัฒนาต่อเนื่องในทุกมิติ เน้นความครอบคลุม SDGs ครอบคลุมเป้าหมายที่กว้างขวางมากกว่า MDGs โดยมุ่งแก้ไขปัญหาพัฒนาความยั่งยืนทุกด้าน มีการตั้งเป้าหมายที่มีความท้าทาย SDGs ตั้งเป้าหมายที่ท้าทายมากกว่า MDGs มุ่งแก้ไขปัญหารื้อรังและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งกำหนดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 สืบต่อจาก MDGs โดยมีบรรล 17 เป้าหมายหลัก¹⁰ เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติภายในปี พ.ศ. 2573

¹⁰ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย (Goals) ภายใต้หนึ่งเป้าหมายจะประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อย ๆ ที่เรียกว่า เป้าหมายย่อย (Targets) ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 169 เป้าหมายย่อย และพัฒนา ตัวชี้วัด (Indicators) จำนวน 232 ตัวชี้วัด (ทั้งหมด 244 ตัวชี้วัดแต่มีตัวที่ซ้ำ 12 ตัว) เพื่อติดตามความก้าวหน้าของเป้าหมายย่อยดังกล่าว

เป้าหมายทั้ง 17 เป้าหมายประกอบด้วย

เป้าหมายที่ 1: ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

เป้าหมายที่ 2: ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 3: สร้างหลักประกันการมีสุขภาพที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

เป้าหมายที่ 4: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมายที่ 5: บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของสตรีและเด็กหญิงทุกคน

เป้าหมายที่ 6: สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้ สำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 7: สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่ที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

การเปลี่ยนแปลงจาก MDGs สู่ SDGs เป็นการพัฒนาด้อยอดโดยมีหลักการสำคัญดังนี้:

- **ครอบคลุม:** SDGs ครอบคลุมเป้าหมายที่กว้างขวางกว่า MDGs ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
- **ยั่งยืน:** SDGs มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และ เศรษฐกิจ ในระยะยาว
- **ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง:** SDGs มุ่งเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุม ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร ใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ
- **การมีส่วนร่วม:** SDGs ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาค ประชาสังคม และประชาชน

โดยสามารถสรุปการเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่สหัสวรรษ (MDGs) และ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ตามตารางที่ 1

วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน 2030 เปรียบเสมือนพันธสัญญาร่วมกันของประเทศสมาชิกสหประชาชาติทั้ง 193 ประเทศ ให้มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs โดยเป้าหมายของ SDGs ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม มุ่งสร้างอนาคตที่ยั่งยืน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs มีการกำหนดกลไกการติดตามและประเมินผล โดยใช้ตัวชี้วัดและเครื่องมือต่างๆ เพื่อประเมินความคืบหน้า อุปสรรค และความท้าทาย วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน 2030 เป็นความร่วมมือระดับโลกที่ยิ่งใหญ่ จำเป็นต้องอาศัยความ

เป้าหมายที่ 8: ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และ มีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 9: สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและ ยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

เป้าหมายที่ 10: ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 11 : ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12: สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13: ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ 14: อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15: ปกป้อง พื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพ เป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ 16: ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบัน ที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

เป้าหมายที่ 17: เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ร่วมแรงร่วมใจจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและประชาชน ร่วมสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับลูกหลานของเรา อย่างไรก็ตามในบรรดา 193 ประเทศที่เข้าร่วม ลงนามเพื่อผลักดัน SDGs มีผู้มีส่วนร่วมกว่า 8.5 ล้านคน อันเป็นการคิดเป็นเป้าหมายที่มีคนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นมากที่สุดเท่าที่โลกเคยมีมาเมื่อนับถึงปีค.ศ. 2023 นับเป็นปีที่ 8 ของการมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ค.ศ. 2016 – 2030) จากการทบทวนและการขับเคลื่อนในทุกระดับพบว่า การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนยังล่าช้ากว่าที่ควรเป็นอย่างมาก และการทบทวนระดับโลก พบว่ามีเป้าหมายย่อยเพียง 15% เท่านั้นที่มีการดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมาย (UN News, 2023)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายการพัฒนาสหัสวรรษ (MDGs) และ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

หัวข้อ	MDGs	SDGs
จำนวนเป้าหมาย	8	17
ระยะเวลา	2543 - 2555	2558 - 2573
เป้าหมาย	มุ่งเน้นการลดความยากจน ขจัดความหิวโหย ส่งเสริมสุขภาพ การศึกษา ความเท่าเทียม สิ่งแวดล้อม และความร่วมมือ	มุ่งเน้นการขจัดความยากจน ขจัดความหิวโหย ส่งเสริมสุขภาพ การศึกษา ความเท่าเทียม สิ่งแวดล้อม ความร่วมมือ พลังงาน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เมืองและชุมชน ยั่งยืน การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การดำเนินการเพื่อสภาพภูมิอากาศ สันติภาพ ความยุติธรรม สถาบันที่เข้มแข็ง ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
หลักการ	มุ่งเน้นการพัฒนาในมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม	มุ่งเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุม ยั่งยืน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และการมีส่วนร่วม

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 ข้อ สะท้อนถึง “3 เสาหลักของมิติความยั่งยืน” คือ มิติด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม พร้อมด้วยอีก 2 มิติ คือ มิติด้านสันติภาพและสถาบันและมิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา รวมเป็น 5 มิติ ซึ่งเชื่อมโยงทุกมิติของความยั่งยืนไว้ด้วยกัน องค์การสหประชาชาติแบ่งเป้าหมายทั้ง 17 ข้อ ออกเป็น 5 กลุ่ม หรือ 5 Ps¹¹

¹¹ ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวชี้วัด เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ได้ที่ <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>

People (มิติด้านสังคม): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 1 ถึง เป้าหมายที่ 5

Prosperity (มิติด้านเศรษฐกิจ): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 7 ถึง เป้าหมายที่ 11

Planet (มิติด้านสิ่งแวดล้อม): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 6 เป้าหมายที่ 12 ถึง เป้าหมายที่ 15

Peace (มิติด้านสันติภาพและสถาบัน): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 16

Partnership (มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 17

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เน้นการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive) มุ่งการเปลี่ยนแปลง (Transformative) และบูรณาการ (Integrated) โดยเป็นเป้าหมายสำหรับทุกประเทศ ไม่ใช่เฉพาะประเทศยากจน และเน้นการปฏิบัติและแก้ปัญหาในระดับท้องถิ่น แม้ว่า SDGs จะมี 17 เป้าหมาย แต่การดำเนินการต้องเป็นไปอย่างบูรณาการและเชื่อมโยงกัน (Interlinkage) มุ่งผลลัพธ์ (Outcome-based) และให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable people) และคนยากจน การปรับ SDGs ให้เหมาะกับบริบทของพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ โดยต้องให้ท้องถิ่นมีความเป็นเจ้าของและร่วมผลักดัน มีการกำหนดเป้าประสงค์ (Targets) และตัวชี้วัด (Indicators) ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น การขับเคลื่อน SDGs ควรเริ่มจากฐานรากขึ้นสู่ระดับนโยบาย (Bottom-Up) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหลักในการนำไปปฏิบัติ (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, ม.ป.ป.) บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ในการ 1) ศึกษาสถานการณ์ของการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปปฏิบัติของส่วนราชการในประเทศไทย และศึกษากรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2) วิเคราะห์แนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติของกรณีศึกษา และ 3) เสนอแนะแนวทางพัฒนาและนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ โดยบทความการนำ SDGs ไปปฏิบัติในประเทศไทยจะได้อธิบายต่อไป

บทบาทของประเทศไทยกับการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปปฏิบัติ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยมีกลไกและแนวทางที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม กลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานเกี่ยวกับ SDGs ในประเทศไทยประกอบด้วยคณะกรรมการระดับชาติว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งมีหน้าที่หลักในการกำหนดกลยุทธ์ แผนงาน และติดตามผลการดำเนินงานของ SDGs

พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา อดีตนายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งให้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ชุดใหม่ขึ้น โดยคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกกระทรวง ตัวแทนภาคเอกชน (เช่น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย) และตัวแทนจากภาควิชาการ (เช่น สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย)

ภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ยังมีการจัดตั้งอนุกรรมการอีกหลายคณะเพื่อดูแลด้านต่างๆ ของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะ อนุกรรมการเหล่านี้ประกอบด้วย

1) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีหน้าที่ในการเร่งรัดและสนับสนุนการนำ SDGs ไปปฏิบัติในระดับต่างๆ ของประเทศ โดยเน้นการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ

2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีบทบาทในการเสริมการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SDGs และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้แน่ใจว่าการพัฒนานั้นเป็นไปอย่างยั่งยืน

3) คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน มีพันธกิจในการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานของ SDGs อย่างมีประสิทธิภาพ

4) คณะอนุกรรมการว่าด้วยการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพิ่มเติมภายหลัง มีหน้าที่ในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงยุทธศาสตร์เพื่อให้แน่ใจว่าการพัฒนาในทุกภาคส่วนเป็นไปอย่างยั่งยืนและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม

กลไกและคณะอนุกรรมการเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยจะบรรลุผลตามที่ตั้งเป้าไว้ โดยมีการประสานงานและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงภาคเอกชนและภาควิชาการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, ม.ป.ป.)

ในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ระดับภูมิภาค มีคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับจังหวัดที่มีหน้าที่ขับเคลื่อน SDGs ในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในระดับประเทศ ระดับชุมชน และท้องถิ่น โดยเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2559 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้กระทรวงมหาดไทยมีกลไกการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ และเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2563 คณะรัฐมนตรีรับทราบผลการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบแผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Thailand's SDG Roadmap) และจัดกลุ่มจังหวัดเป็น 4 ระดับตามระดับการพัฒนา ได้แก่

กลุ่มที่ 1: พื้นที่/จังหวัดที่มีความเหลื่อมล้ำสูง ขาดความพร้อม และต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเร่งด่วน

กลุ่มที่ 2: พื้นที่/จังหวัดที่มีศักยภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนา

กลุ่มที่ 3: พื้นที่/จังหวัดที่มีศักยภาพและพร้อมที่จะพัฒนา

กลุ่มที่ 4: พื้นที่/จังหวัดที่มีความเข้มแข็ง และพร้อมขยายผลไปภายนอก

เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้คัดเลือกจังหวัด/พื้นที่นำร่องใน 6 ภาคทั่วประเทศ กระจายตัวตามกลุ่มจังหวัด 4 ระดับการพัฒนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง เพื่อทดลองจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาท้องถิ่นที่สนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

ในการขับเคลื่อนผ่านกลไกประชามชนั้น ประชาสังคม (Civil Society) หมายถึง กลุ่มองค์กรหรือชุมชนที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการสร้างประโยชน์ให้กับสังคม โดยไม่แสวงหากำไร เช่น องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs), กลุ่มชุมชน สมาคม และเครือข่ายต่างๆ ประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมในด้านต่างๆ รวมถึงการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน กลไกประชามชนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนในการขับเคลื่อน SDGs เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถบรรลุได้ โดยการทำงานร่วมกันของกลุ่มต่างๆ ผ่านกลไกประชามชนนั้น จะช่วยในการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับ SDGs ในหมู่ประชาชน เปิดโอกาสให้ผู้คนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ เสริมสร้างศักยภาพให้กับชุมชน และช่วยในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การทำงานร่วมกันนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากการขับเคลื่อน SDGs ให้ประสบความสำเร็จไม่สามารถทำได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ประเทศไทยนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่

1) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ* ประเทศไทยได้บูรณาการ SDGs เข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยการวางแผนและกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้ง 17 ข้อ เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปในทิศทางที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การบูรณาการนี้ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืนและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) *ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน* ประเทศไทยได้กำหนดกลยุทธ์ แผนงาน และแนวทางการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศ โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชัดเจนเพื่อสร้างแนวทางการดำเนินงานที่เป็นระบบ และสามารถติดตามผลได้ ยุทธศาสตร์เหล่านี้ช่วยให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนมีทิศทางที่ชัดเจนและสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

3) *แผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน* ประเทศไทยได้กำหนดแผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อน SDGs ในแต่ละเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม แผนปฏิบัติการนี้ทำให้

สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายชัดเจน รวมถึงมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน และแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเทศไทยสามารถนำ SDGs ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการนำ SDGs ไปปฏิบัติ ในประเทศไทยได้ประกาศนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งสู่การบรรลุ SDGs คือ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศไทย มุ่งสู่เป้าหมายประเทศไทยมีธรรมาภิบาล มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์” แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีความสอดคล้องกับ SDGs ดังนี้

วิสัยทัศน์: สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง

เป้าหมาย: สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs ทั้ง 17 เป้าหมาย โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนขั้นรุนแรง และความหิวโหย เป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมสุขภาพที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี เป้าหมายที่ 4 ส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ครอบคลุม สร้างงานที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการจ้างงานที่มีศักดิ์ศรี สำหรับทุกคน เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน ส่งเสริมการอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน ส่งเสริมนวัตกรรม เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำภายในและระหว่างประเทศ เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบที่เกิดขึ้น เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง เป้าหมายที่ 17 เสริมสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านยุทธศาสตร์ 6 ด้าน คือ 1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย 2) ขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ 4) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม 5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของ ทรัพยากรธรรมชาติ 6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ¹²

ความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ จากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ร่วมแรงร่วมใจ ขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

¹² ยุทธศาสตร์ชาติฉบับย่อ ศึกษาเพิ่มเติมที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561.).

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ).

https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf

กรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

3.1 บทบาทของกรมการปกครองที่สัมพันธ์กับการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปปฏิบัติ

กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานราชการระดับกระทรวง มีบทบาทสำคัญในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข รักษาความสงบ ส่งเสริมความเป็นธรรม พัฒนาการเมืองการปกครอง บริหารราชการส่วนภูมิภาค อาสาสมัคร ดินแดน ปกครองท้องถิ่น พัฒนาชุมชน ทะเบียนราษฎร ความมั่นคงภายใน สาธารณภัย พัฒนาเมือง และงานอื่นๆ ตามกฎหมายกำหนด กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน SDGs ในระดับพื้นที่ โดยมีหน้าที่กำกับดูแลงานการปกครองท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมทั้งบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยบทบาทของกรมการปกครองในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กระทรวงมหาดไทย เปรียบเสมือนกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ดูแลความเป็นอยู่ที่ดี ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติและประชาชน

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในระดับพื้นที่ โดยอาศัยภารกิจหลักในการกำกับดูแลงานการปกครองท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมทั้งบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างโครงการและกิจกรรมของกรมการปกครองที่ขับเคลื่อน SDGs อาทิ โครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ตาม “โครงการไทยนิยมยั่งยืน” โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการส่งเสริมความมั่นคงและความปลอดภัยในชุมชน และโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น

3.2 โครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)

โครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เป็นโครงการริเริ่มของกรมการปกครอง มุ่งเน้นพัฒนาหมู่บ้านให้มีความยั่งยืนในทุกมิติ โดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และบูรณาการการทำงานกับภาคีเครือข่าย โครงการหมู่บ้านยั่งยืนเป็นโครงการที่กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์ราชกัญญาเนื่องในวาระทรงพระเจริญ พระชนมายุครบ 3 รอบ 36 พรรษาในวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2566 กระทรวงมหาดไทยได้จัดโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน” โดยน้อมนำแนวพระราชดำริเรื่องหมู่บ้านยั่งยืนมาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ พร้อมทั้งขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 72 พรรษาในปี พ.ศ. 2567 กระทรวงมหาดไทยจึงได้ต่อยอดโครงการหมู่บ้านยั่งยืนโดยขยายผลดำเนินงานให้ครอบคลุมมากขึ้น

การดำเนินงานมีตัวชี้วัดหมู่บ้านยั่งยืน 8 ข้อดังนี้

- 1) *ที่อยู่อาศัย* โดยต้องมีความมั่นคงแข็งแรง ครัวเรือนมีสุขลักษณะ
- 2) *ความมั่นคงทางอาหาร* โดยใช้ประโยชน์ของพื้นที่สร้างความมั่นคงทางอาหารตามโครงการ บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง และ ทางนี้มีผล ผู้คนรักกัน
- 3) *ความสะอาด* โดย บ้านเรือน หมู่บ้าน ชุมชน สะอาด มีการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน มีการคัดแยกขยะต้นทาง (3R) และมีการจัดการขยะหมู่บ้าน/ชุมชน เทอร์น็ด ตลาดนัดขยะ ธนาคารขยะ จุดทิ้งขยะอันตราย เป็นต้น
- 4) *ความสามัคคี* โดยมีการรวมตัวกันเป็นคุ้มบ้าน หย่อมบ้าน ป๊อกบ้าน ฯลฯ เพื่อดูแลช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน
- 5) *ความร่วมมือ* โดยมีการประชุมพบปะกันในระดับคุ้มบ้าน หย่อมบ้าน ป๊อกบ้าน ในลักษณะ “ ร่วมพูดคุย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์”
- 6) *การปฏิบัติตามหลักศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และการแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์* เช่น หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นประจำตามความศรัทธา ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของคนในหมู่บ้าน
- 7) *ความมั่นคงปลอดภัย* (หมู่บ้าน/ชุมชน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีการช่วยเหลือดูแลคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน ไม่ให้ติดยาเสพติด ลดความเสี่ยงด้านกายภาพ (ไฟฟ้า ถนน ภัยพิบัติ อุบัติเหตุ) และปลอดภัยอาชญากรรม
- 8) *การมีน้ำสะอาดสำหรับการอุปโภคบริโภค* เพียงพอตลอดทั้งปี โดยมีภาชนะเก็บน้ำในรูปแบบต่างๆ ในครัวเรือน เช่น ถังเก็บน้ำคอนกรีต ถังไฟเบอร์กลาส เป็นต้น มีการบำรุงรักษาฟื้นฟูแหล่งกักเก็บน้ำเดิม หรือจัดทำแหล่งกักเก็บน้ำใหม่ ในระดับคุ้มบ้าน หย่อมบ้าน ป๊อกบ้าน และ/หรือ หมู่บ้าน/ชุมชน เช่น บ่อน้ำตื้น สระน้ำ หนองน้ำ คลอง ฯลฯ¹³

¹³ ที่มา กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, (2566). *โครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 72 พรรษา*. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ศนย 0310.3/ว 10505 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2566.

ภาพที่ 1 ตัวชี้วัดหมู่บ้านยั่งยืน 8 ข้อ 16 กิจกรรม (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2566)

3.2.1 กลไกการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านยั่งยืนเชิงพื้นที่

โครงการหมู่บ้านยั่งยืนเป็นหนึ่งในโครงการสำคัญที่ได้รับการริเริ่มและดำเนินงานโดยกรมการปกครอง ด้วยเป้าหมายเพื่อสร้างความยั่งยืนในระดับชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น โครงการนี้มีความมุ่งมั่นที่จะบูรณาการทุกภาคส่วนในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยมุ่งเน้นการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านยั่งยืนในระดับอำเภอเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในทุกมิติ ผ่านการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในท้องถิ่น นายอำเภอ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำในการบูรณาการและขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับอำเภอมิบทบาทสำคัญในการประสานงานและกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

โครงการหมู่บ้านยั่งยืนในระดับอำเภอจะดำเนินงานผ่านกลไกที่หลากหลาย รวมถึงการสร้างทีมงานที่มีความเข้มแข็ง การวางแผนและการติดตามผลที่เป็นระบบ การเสริมสร้างความรู้และศักยภาพของประชาชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญในการทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ ด้วยการดำเนินงานที่มีการวางแผนและการติดตามผลอย่างเป็นระบบ โครงการหมู่บ้านยั่งยืนในระดับอำเภอจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้านอย่างแท้จริง

กลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านยั่งยืนในระดับอำเภอ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 เรื่อง ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1: “นายอำเภอในฝัน”

บทบาทผู้นำ: นายอำเภอในฐานะผู้นำการบูรณาการที่มีภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- DNA ที่ 1 จิตใจ: ใส่ใจประชาชน มี Passion มุ่งมั่นพัฒนางาน
- DNA ที่ 2 ทักษะ: คิดบวก สร้างความสามัคคี มีมุมมองที่กว้างไกล
- DNA ที่ 3 จิตวิญญาณข้าราชการ: ความจงรักภักดี เป็นที่พึ่งของประชาชน
- DNA ที่ 4 ความมีวินัย: รุกرب มุ่งมั่น ไม่ยอมแพ้อุปสรรค

องค์ประกอบที่ 2: “สร้างทีม สร้างพลัง”

- การสร้างทีม: การสร้างและขับเคลื่อนทีมอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
- ทีมทางการ: ข้าราชการในอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ทีมที่ไม่เป็นทางการ: จิตอาสา ผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความเสียสละ จาก 7 ภาคีเครือข่าย

องค์ประกอบที่ 3: “ระบบบริหารจัดการชุมชนดี มีพลัง”

- ระบบคุ้มบ้าน: กลไกในการบริหารจัดการชุมชน
- การดูแลใกล้ชิด: 1 คุ้มดูแลสมาชิกประมาณ 25 ครัวเรือน มีผู้นำคุ้มช่วยงานหมู่บ้าน
- การพัฒนา: พัฒนาให้เป็นผู้นำหมู่บ้านในอนาคต

องค์ประกอบที่ 4: “บูรณาการงาน บูรณาการคน”

- การมีส่วนร่วมของชุมชน: กระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนา
- ร่วมพบปะพูดคุย: ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมรับประโยชน์
- การกำหนดรูปแบบชุมชนเอง: ชุมชนเป็นผู้รับผลของการพัฒนา

องค์ประกอบที่ 5: “ชุมชนเรียนรู้ สู้หมู่บ้านยั่งยืน”

- การบริหารจัดการสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: ชุมชนจะเข้มแข็งด้วย 3 ทุนหลัก
- ทุนทรัพยากร
- ทุนทางปัญญา
- ทุนทางสังคม

ดังที่สรุปได้ตามภาพที่ 2

ตัวชี้วัดหมู่บ้านยั่งยืน	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)	รายละเอียด
3. ความสะอาด	SDG 12: การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน	มุ่งเน้นการจัดการขยะ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการลดมลพิษ
4. ความสามัคคี	SDG 16: สังคมสงบสุขและครอบคลุม	มุ่งเน้นการส่งเสริมสันติภาพ ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วม
5. ความร่วมมือ	SDG 16: สังคมสงบสุขและครอบคลุม SDG 17: หุ้นส่วนการพัฒนา	มุ่งเน้นการสร้างกลไกการมีส่วนร่วม และการทำงานร่วมกัน
6. การปฏิบัติตามหลักศาสนาและวัฒนธรรม	-	แม้จะไม่มี SDGs ที่ตรงกัน แต่สอดคล้องกับการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและการสร้างชุมชนยั่งยืน
7. ความมั่นคงปลอดภัย	SDG 16: สังคมสงบสุขและครอบคลุม	มุ่งเน้นการลดอาชญากรรม ความรุนแรง และภัยคุกคาม
8. การมีน้ำสะอาด	SDG 6: น้ำและการสุขาภิบาล	มุ่งเน้นการเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัย การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการบำบัดน้ำเสีย

ในภาพรวม ตัวชี้วัดโครงการหมู่บ้านยั่งยืน 8 ข้อเน้นที่การจัดการในระดับท้องถิ่นและความเป็นอยู่ของชุมชน ในขณะที่ SDGs 17 ข้อครอบคลุมในระดับสากลและมีมิติที่กว้างขวางมากขึ้นรวมถึงการจัดการเรื่องเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในระดับโลก การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดหมู่บ้านยั่งยืนสอดคล้องกับ SDGs และสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่นได้ การเปรียบเทียบนี้เน้นการเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ระดับสากลกับตัวชี้วัดที่ใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืนของประเทศไทย สำหรับความสอดคล้องของตัวชี้วัดหมู่บ้านยั่งยืนกับ SDGs สอดคล้องกันทั้ง 5 มิติ คือ

People (มิติด้านสังคม) หรือ สังคมที่ยั่งยืน ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา การดูแลสุขภาพ และการส่งเสริมความเท่าเทียมในชุมชน สามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs ที่เน้นการศึกษาที่มีคุณภาพ (Goal 4) สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Goal 3) และการลดความไม่เท่าเทียม (Goal 10)

Prosperity (มิติด้านเศรษฐกิจ) หรือ เศรษฐกิจที่ยั่งยืน ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการสร้างรายได้ การส่งเสริมอาชีพ และการพัฒนาทักษะทางเศรษฐกิจ สามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs ที่เน้นการจัดความยากจน (Goal 1) และการสร้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Goal 8)

Planet (มิติด้านสิ่งแวดล้อม) หรือ สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การลดมลพิษ และการใช้พลังงานหมุนเวียน สามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs ที่เน้น

การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ (Goals 13, 14, 15) และการสร้างเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน (Goal 11)

Peace (มิติด้านสันติภาพและสถาบัน) ครอบคลุมเป้าหมายที่ 16 การดำเนินงานตามมิติด้านสันติภาพและสถาบัน (Peace) หรือเป้าหมายที่ 16 ของ SDGs ในหมู่บ้านยั่งยืนต้องการการสร้างระบบที่ปลอดภัย ยุติธรรม โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ การบูรณาการตัวชี้วัดเหล่านี้เข้ากับการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืนจะช่วยสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

Partnership (มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา) ครอบคลุมเป้าหมายที่ 17 มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) เป็นหนึ่งในมิติสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ครอบคลุมเป้าหมายที่ 17 ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ เป้าหมายที่ 17 มีชื่อว่า “Partnerships for the Goals” ซึ่งมุ่งเน้นการเสริมสร้างและส่งเสริมความร่วมมือในทุกระดับ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งหมด เป้าหมายนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่สามารถบรรลุผลได้ด้วยการดำเนินการของภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนในท้องถิ่น

ดังนั้น การเปรียบเทียบและการใช้ตัวชี้วัดหมู่บ้านยั่งยืนที่สอดคล้องกับ SDGs จึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ทำให้การพัฒนามีทิศทางที่ชัดเจนและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

4.2 การวิเคราะห์กลไกการดำเนินนโยบายตามกรอบตัวแบบเหตุและผลของ วรเดช จันทรรคร

การนำนโยบายไปปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการแปลงเป้าหมายของนโยบายให้เป็นการกระทำ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ (Nilsen & Cairney, 2020; Khan, 2016; Mubarak, et al, 2020) ตัวแบบ (Model) ของการนำนโยบายไปปฏิบัติต่าง ๆ ของนักวิชาการ เช่น ของ Edwards, Grindle, และ Mazmanian & Sabatier เสนอกรอบการทำงานสำหรับการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่ละตัวแบบข้อดีและข้อเสียของตนเอง (Mubarak, et al, 2020) การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายและการปฏิบัติ บทบาทของตัวกลาง และพลวัตของวิธีการจากบนลงล่าง (Top - down) และจากล่างขึ้นบน (Bottom - up) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ โดยการพิจารณาแง่มุมเหล่านี้และใช้ประโยชน์จากข้อมูลเชิงลึกจากการวิจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้กำหนดนโยบายสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการแปลงเป้าประสงค์ของนโยบายให้กลายเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จับต้องได้

การวิเคราะห์กลไกการดำเนินนโยบายการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ตามที่กล่าวมา มีลักษณะที่สอดคล้องกับรูปแบบ หรือ โมเดล (Model) ของการนำนโยบายไปปฏิบัติต่าง ๆ ของนักวิชาการไทย กล่าวคือ ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ของ วรเดช จันทรรคร (2554) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 เรื่อง ดังนี้ แนวคิดของตัวแบบที่ยึดถือหลักเหตุผลระบุว่าการนำนโยบายที่ประสบความสำเร็จต้องมี (1) มีวัตถุประสงค์ของนโยบาย (2) ภารกิจที่ชัดเจนและมีการมอบหมายงานและ (3) กำหนดมาตรฐาน

การทำงานให้แก่หน่วยย่อยต่างๆ ขององค์กร (4) ระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน และ (5) มาตรฐานในการให้คุณให้โทษ กระบวนการนำไปปฏิบัติเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติทราบเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งช่วยให้สามารถมอบหมายงานและกำหนดความรับผิดชอบได้อย่างสอดคล้อง การกำหนดมาตรฐานการทำงานช่วยให้การประเมินผลมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง การประเมินผลและมาตรฐานที่ชัดเจนส่งผลให้การให้คุณให้โทษเป็นไปอย่างเป็นธรรม ช่วยเสริมสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น (วรเดช จันทรศร, 2554)

การวิเคราะห์แนวทางการนำโครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ไปปฏิบัติ ตามตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ของ วรเดช จันทรศร สามารถพิจารณาได้จากหลายแง่มุมดังนี้:

1) วัตถุประสงค์ของนโยบาย

“นโยบายที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน” สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายและองค์ประกอบที่ชัดเจน 5 เรื่อง:

- นายอำเภอในฝัน: มีภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- สร้างทีม สร้างพลัง: การสร้างและขับเคลื่อนทีมอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข
- ระบบบริหารจัดการชุมชนดี มีพลัง: การนำระบบคุ้มบ้านมาใช้
- บูรณาการงาน บูรณาการคน: การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ชุมชนเรียนรู้ สู้หมู่บ้านยั่งยืน: การเสริมสร้างทุนทรัพยากร ทุนทางปัญญา และทุนทางสังคม

การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในโครงการหมู่บ้านยั่งยืนช่วยให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเข้าใจเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ ทำให้การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใส การมีนายอำเภอในฝันและทีมงานที่เข้มแข็ง รวมถึงระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการบูรณาการงานและคนในชุมชน ทำให้โครงการสามารถเดินหน้าสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

2) การมอบหมายงานและกำหนดมาตรฐานการทำงาน

โครงการหมู่บ้านยั่งยืนมีการมอบหมายงานและกำหนดมาตรฐานการทำงานที่ดีเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ในด้านการมอบหมายงาน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนโดยเริ่มจากผู้นำ อาทิ ผู้นำในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ โดยมีการระบุหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เช่น การดูแลและประสานงานในพื้นที่ การติดตามผลการดำเนินงาน และการรายงานความคืบหน้า นอกจากการสร้างทีมงานที่เข้มแข็งในระดับพื้นที่เป็นสำคัญ ทีมงานเหล่านี้ประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชน ภาคเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแต่ละคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการกำหนดมาตรฐานการทำงาน มีการกำหนดตัวชี้วัดในการทำงานที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวชี้วัดที่สัมพันธ์กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

3) กำหนดมาตรฐานการทำงาน

การกำหนดมาตรฐานในการทำงานนั้น ในการขับเคลื่อนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับอำเภอมีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติในแต่ละวัตถุประสงค์และองค์ประกอบเพื่อให้ผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติ เช่น ในองค์ประกอบเรื่องนายอำเภอในพื้นที่นั้น มีการกำหนดให้นายอำเภอนำบทเรียนจากต้นแบบ มาถอดบทเรียนและนำสู่การปฏิบัติเชิงพื้นที่ ใช้ตัวแบบดังกล่าวเป็นเข็มทิศในการพัฒนาชุมชน/หมู่บ้านและตนเอง ตามแนวคิด “จะพัฒนาใครเขาต้องเริ่มที่ตัวเราก่อน” หรือแนวคิด “ภาวะ ผู้นำต้องนำต้นก่อนนำคนอื่น” หรือ ในองค์ประกอบด้านการสร้างทีม สร้างพลัง มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติไว้ด้วยการ 5 ขั้นตอนได้แก่ (1) การสรรหาทีมงาน (2) การพัฒนา (อบรม แลกเปลี่ยนลงมือปฏิบัติ) (3) การรักษาไว้ถ่วงเชิดชู (4) การใช้ประโยชน์นำจุดแข็งของทีมมาแก้ไขข้อจำกัด และ (5) ส่งเสริม ให้ทีมงานในอำเภอได้เรียนรู้จากงานในพื้นที่ ด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าโครงการหมู่บ้านยั่งยืนนี้มีการกำหนดมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจนมาก

4) ระบบวัดผลการปฏิบัติงาน

โครงการหมู่บ้านยั่งยืนเป็นโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนตามหลักการและเป้าหมายของพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยมีการใช้ระบบวัดผลการปฏิบัติงานผ่านตัวชี้วัดต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถวัดผลได้อย่างชัดเจน การสร้างระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การมีกลไกตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การใช้ระบบวัดผลในโครงการหมู่บ้านยั่งยืนมีประสิทธิภาพเมื่อมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ โดยผู้กำหนดนโยบายต้องสามารถตรวจสอบและวัดผลตามตัวชี้วัดเหล่านั้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปรับปรุงและปรับเปลี่ยนแผนการทำงานได้ตามความเหมาะสมในแต่ละช่วงเวลาการดำเนินงาน ดังนั้น การระบบวัดผลในโครงการหมู่บ้านยั่งยืนมีความสำคัญและประสิทธิภาพในการสร้างผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมโดยรวมในระยะยาว

5) ระบบการให้คุณให้โทษ

ระบบการให้คุณให้โทษในตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลหมายถึงการมีมาตรฐานที่ชัดเจนในการประเมินผลและการให้รางวัลหรือการลงโทษตามผลการปฏิบัติงาน การนำโครงการหมู่บ้านยั่งยืนไม่ได้ระบุระบบการให้คุณให้โทษที่ชัดเจน แต่สามารถอนุมานได้ว่าการติดตามและประเมินผลการทำงานของทีมและชุมชน ซึ่งอาจนำไปสู่การปรับปรุงและการสนับสนุนเพิ่มเติมตามผลการปฏิบัติงานได้

จากการวิเคราะห์พบว่าแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เป็นไปตามหลักการของตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ของ วรเดช จันทรศร โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน มีการมอบหมายงานและกำหนดมาตรฐานการทำงาน มีระบบวัดผลการปฏิบัติงาน และแม้ไม่ได้ระบุระบบการให้คุณให้โทษอย่างชัดเจน แต่สามารถประเมินได้ว่าการติดตามและปรับปรุงการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สามารถนำผลของการประเมินโครงการและหมู่บ้านต้นแบบมาปรับปรุงมาตรฐานการให้ทุนให้โทษที่เป็นรูปธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5.2 ควรมีการติดตาม ประเมินผลโครงการ พร้อมการปรับปรุงนโยบายในมิติด้านตัวชี้วัดและผลลัพธ์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2566). **โครงการหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 72 พรรษา**. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ศนุย์ 0310.3/ว 10505 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2566.

กระทรวงการต่างประเทศ. (2565). **เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ**. สืบค้นได้จาก <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcd6215e39c3060010514?cate=5d5bcb4e15e39c306000684f>

วรเดช จันทรศร. (2554). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : 프리ทวอนกราฟฟิค.

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (ม.ป.ป.). **ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs**. สืบค้นได้จาก <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (ม.ป.ป.). **ความเป็นมาและภารกิจศูนย์วิจัย**. สืบค้นได้จาก <https://www.sdgmove.com/background-and-mission/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). **การขับเคลื่อน SDGs ในระดับพื้นที่**. สืบค้นได้จาก <https://sdgs.nesdc.go.th/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%82%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A5%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B4%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%97/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับย่อ)**. สืบค้นได้จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf.

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร. (2566). การขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village). สืบค้นได้จาก <https://www.sakon-pao.go.th/home/information-news/28998/>
- Brundtland, G.H. (1987). **Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development**. Geneva, UN-Document A/42/427.
- Chancel, L. (2022). **Global wealth, income and carbon inequality: Insights from the World Inequality Report 2022**. Available at: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/206293abe6ad06f4dc8c2fb541a3b93b-0330272022/original/Chancel2022WB.pdf>.
- Khan, A. R. (2016). Policy implementation: Some aspects and issues. **Journal of Community Positive Practices**, 16(3), pp. 3-12. Available at: <https://jppc.ro/en/index.php/jppc/article/view/316>
- Mubarok, S., Zauhar, S., Setyowati, E., & Suryadi, S. (2020). Policy Implementation Analysis: Exploration of George Edward III, Marilee S Grindle, and Mazmanian and Sabatier Theories in the Policy Analysis Triangle Framework. **Journal of Public Administration Studies**. 5(1). DOI: <https://doi.org/10.21776/ub.jpas.2020.005.01.7>
- Nilsen, P., & Cairney, P. (2020). Chapter 15 Policy implementation research. In **Handbook on Implementation Science**. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781788975995.00024>
- The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). **Climate Change 2021: The Physical Science Basis**. Available at: <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-i/>.
- The World Bank. (n.d.). **Poverty and Inequality**. Available at: <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/themes/poverty-and-inequality.html>.
- World Health Organization. (2022). **The State of Food Security and Nutrition in the World 2022**. Available at: <https://www.who.int/publications/m/item/the-state-of-food-security-and-nutrition-in-the-world-2022>.
- UN News. (2023). **UN General Assembly Adopts Declaration to Accelerate SDGs**. Available at: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2023/09/un-general-assembly-adopts-declaration-to-accelerate-sdgs> September 18, 2023.